

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ
UNDERSVINGS- OCH KULTURMINISTERIET

Osaamisella kasvuun – koulutuksen ja osaamisen tilannekuva ja tulevaisuuden tarpeet

Hallitusneuvottelujen avausseminaari 2.5.2023
Anita Lehikoinen, kansliapäällikkö

Teemat

I Osaamisen ja koulutuksen tilannekuva

II Suurimmat haasteet

III Ratkaisujen suuntia

I Osaamisen ja koulutuksen tilannekuva

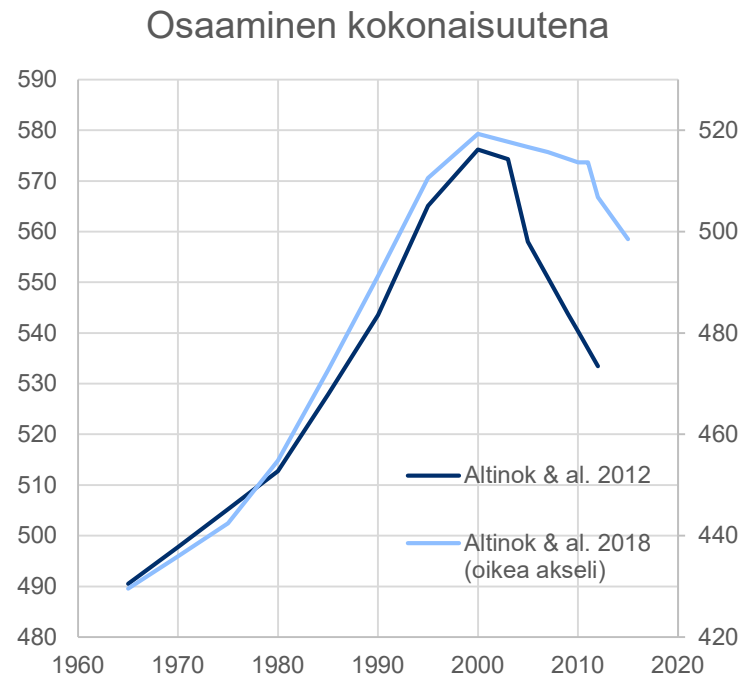
II Suurimmat haasteet

Tilanne

- Kasvu perustuu inhimillisen pääoman kasvuun ja innovaatioihin. Suomi on jäänyt verrokkimaista jo pitkään.
- Osaamistaso on laskenut neljännesvuosisadan. Koulutustason nousu on pysähtymässä. Laajaa heikosti työllistävää koulutusta ja moninkertaista tutkintokoulutusta.
- TKI-panostukset ovat jääneet jälkeen kansainvälisestä kehityksestä.
- Luovien alojen työllisyys ja arvonlisä ovat kehittyneet Suomessa verrokkimaita heikommin.
- Liikkumattomuus muodostaa vakavan uhan väestön hyvinvoinnille, työkyvylle ja terveydenhuollon resurssien riittävyydelle.
- Tehostettava resurssien käyttöä, suunnattava paremmin yhteiskunnan ja elinkeinoelämän tarpeiden mukaisesti.

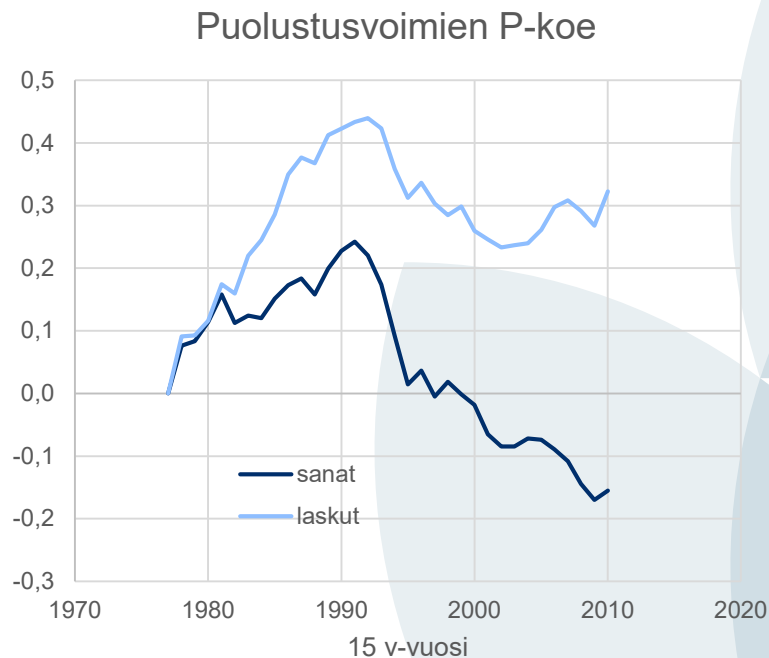
Osaaminen on laskenut jo pitkään

- Nuorten oppimistulokset laskevat vuosituhannen vaihteesta saakka. Mm. kansallisessa matematiikan arvioinnissa huippu vuonna 2000.
- Osaamista kokonaisuutena voidaan arvioida 1960-luvulta kansainvälisten oppimistulosarviointien perusteella.

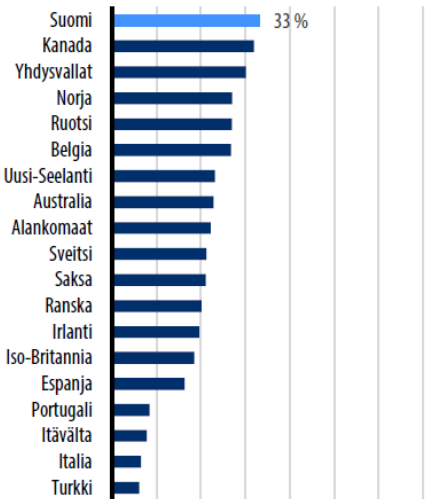
Osaaminen on laskenut jo pitkään

- Varusmiehillä osaaminen oli korkeimmillaan 1990-luvun alussa peruskoulunsa päättäneillä.
- Aikuistutkimuksissa parhaat päättivät peruskoulun 1990-luvun puolivälissä.

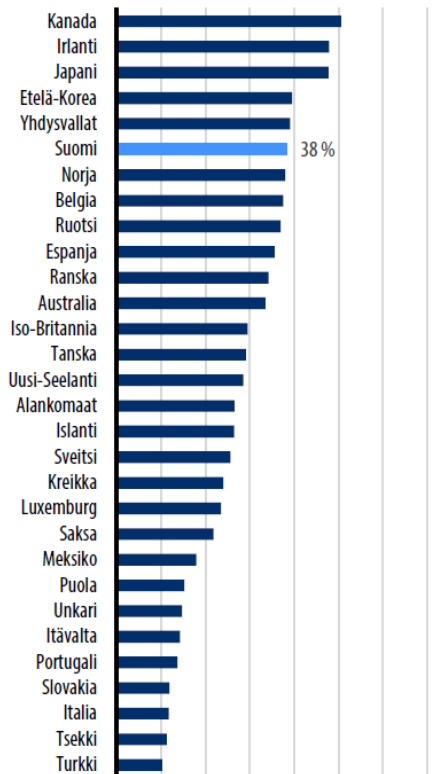
1991

0% 10% 20% 30% 40% 50% 60% 70%

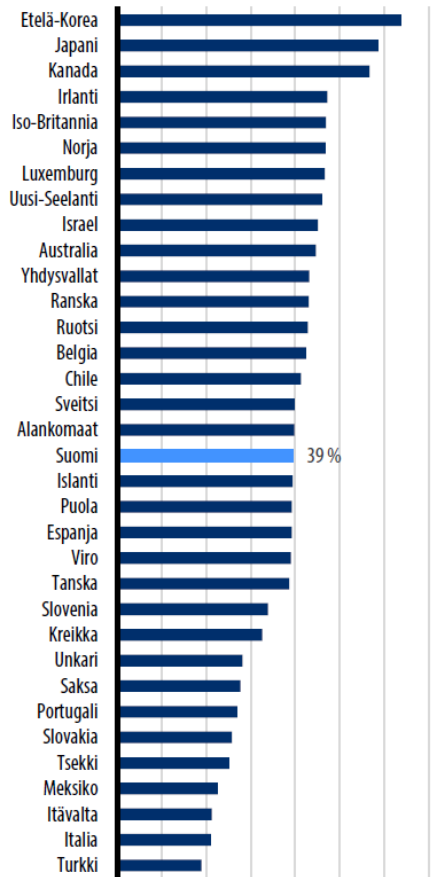
2001

0% 10% 20% 30% 40% 50% 60% 70%

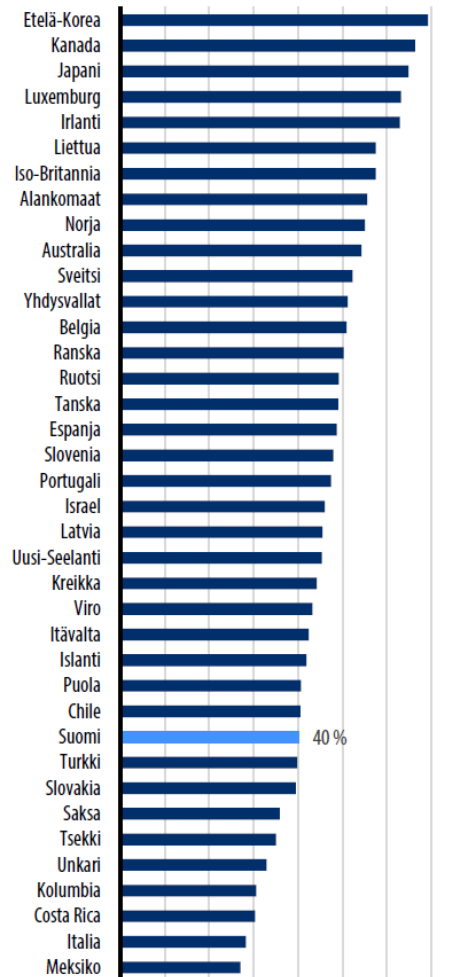
2011

0% 10% 20% 30% 40% 50% 60% 70%

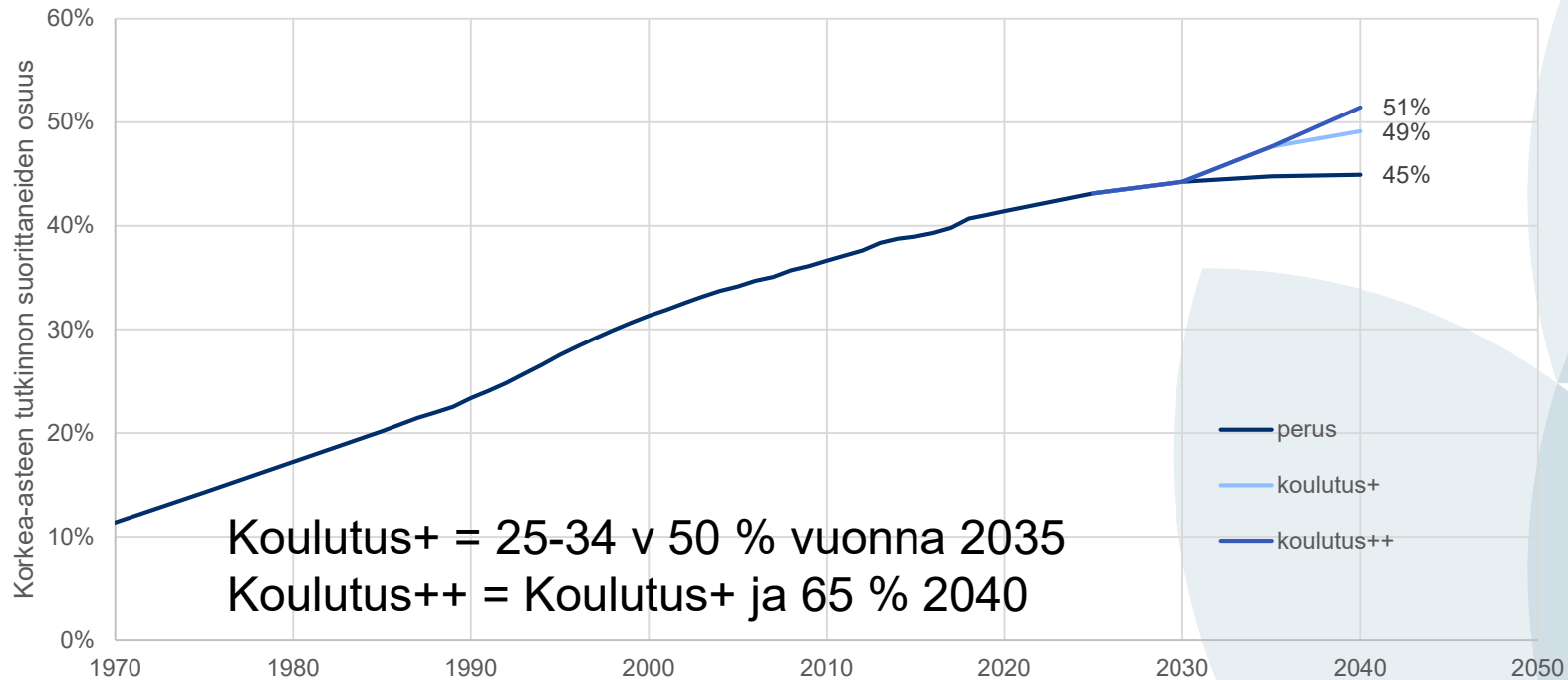

2021

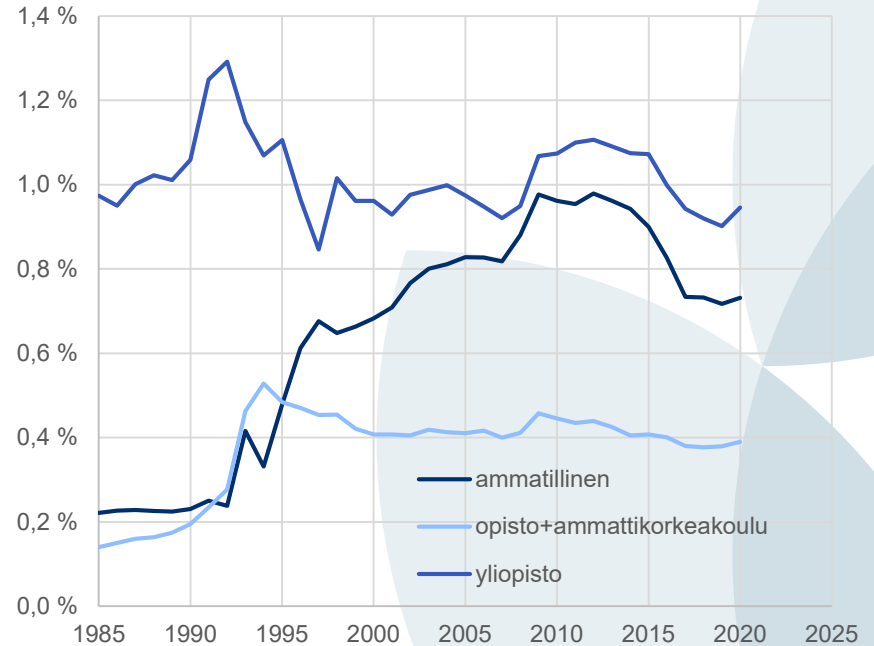
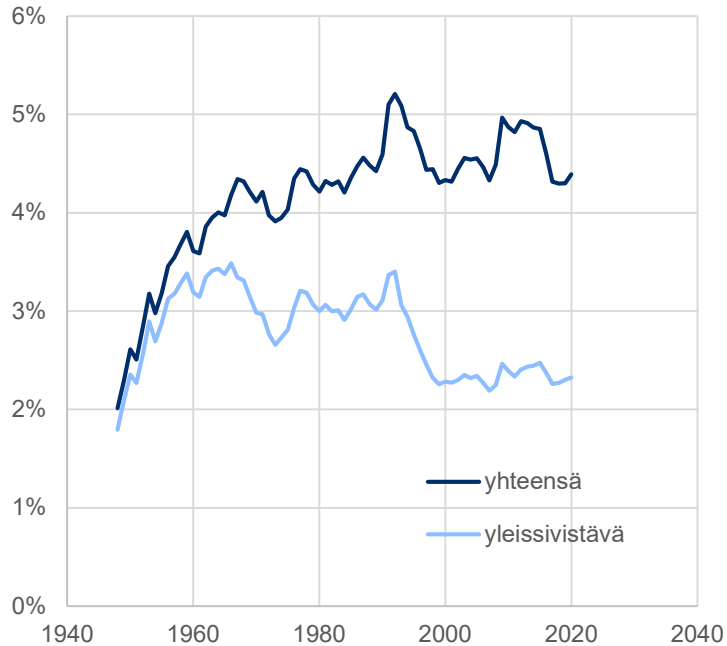
0% 10% 20% 30% 40% 50% 60% 70%

Ilman toimia koulutustason nousu hiipuu – 25-64 v

Julkiset koulutusmenot

III Ratkaisujen suuntia

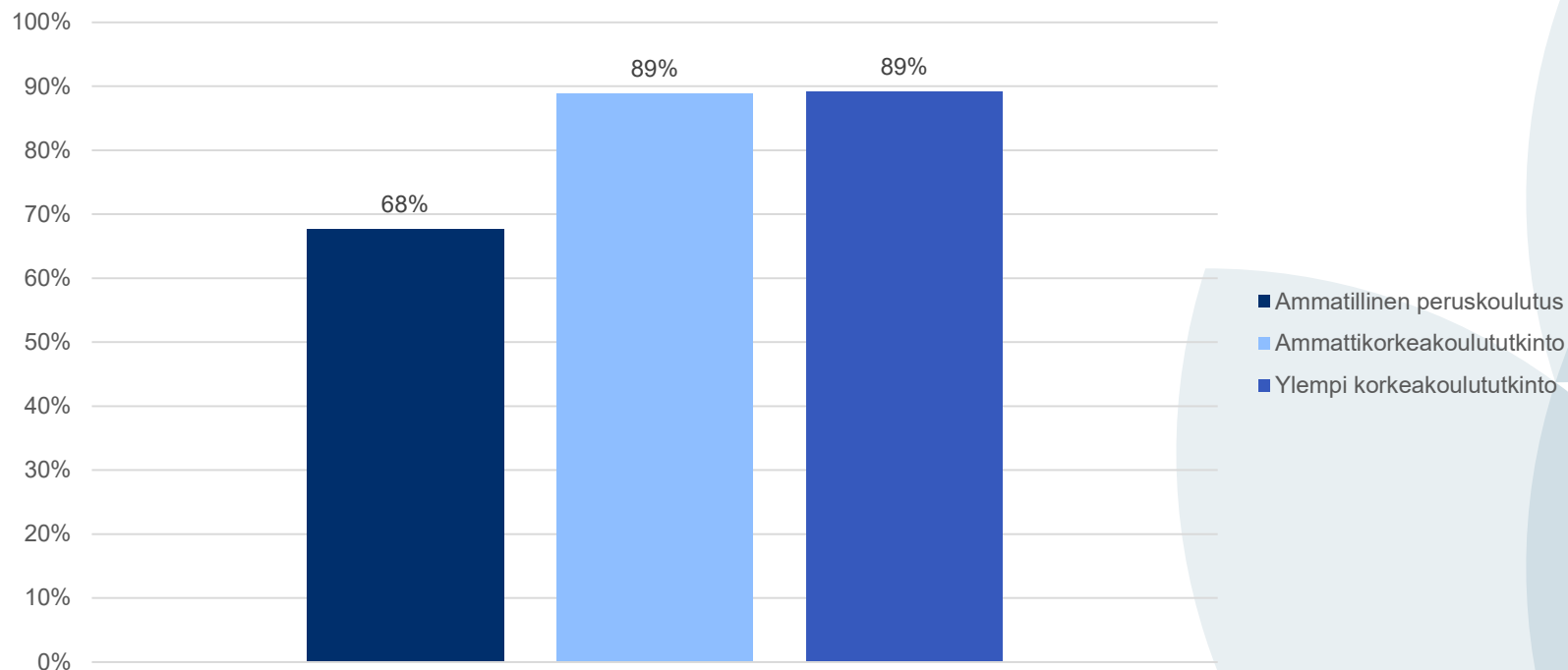
Tuottavuutta, työllisyyttä ja kasvua

- Koulutustarjonta tulee kohdentaa työmarkkinoiden tarvetta vastaavasti. Näin tuetaan tuottavuuden kasvua ja varmistetaan työvoiman saatavuus yhteiskunnan ja elinkeinoelämän kehittymisen kannalta kriittisille aloille.
- Aikuisten koulutustaso palautetaan nousutrendille ja nuorten aikuisten koulutustaso OECD-maiden kärkitasolle. Nuorten ja aikuisten koulutustasolle vuonna 2040 asetetaan tavoite. On toteutettava myös toimet, joilla tavoite voidaan saavuttaa.
- Ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden määrää korkeakouluissa lisätään. Lukuvuosimaksut nostetaan kattamaan koulutuksen todelliset kustannukset ja ulkomaalaisille opiskelijoille luodaan taloudellisia kannusteita työllistyä Suomeen opintojensa jälkeen.
- Tutkintoa pienempien koulutuskokonaisuuksien hyödyntämistä lisätään. Samalla vähennetään merkittävästi moninkertaista tutkintokoulutusta toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa ja korkeakoulutuksessa.

Tehokkaampaan koulutuksen kohdentamiseen

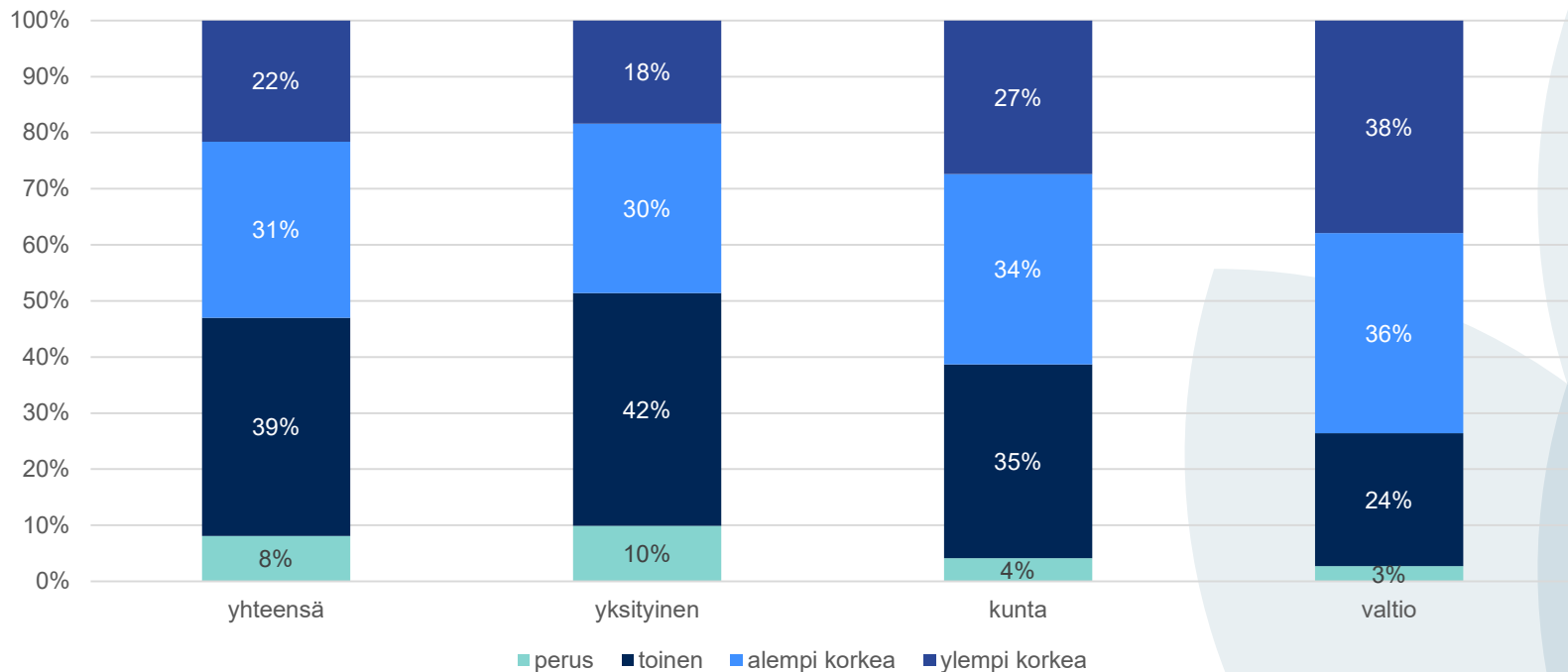
- Nyt usein koulutusta aloilla ja tasoilla, joilla työllistytään heikosti
- Henkilöille, joilla on jo vastaavan tason koulutus ja joilla hyöty pieni.
 - Korkeakouluissa aloittaa vuosittain noin 16 000 ei-ensikertalaista.
 - Ammatillisen peruskoulutuksen aloittaa vuosittain yli 30 000, joilla jo vähintään saman tasoinen tutkinto. (at+eat toinen 30 000+ aloittajaa)
- Samalla pulaa aloituspaikoista, moni aikuinen vailla toisen asteen tutkintoa
- Uudelleenkohdennuksin tavoitteet tehokkaasti saavutettavissa
 - hyvin työllistävään koulutukseen & niille, jotka koulutuksesta hyötyvät

Työllisyys – 1 v valmistumisesta

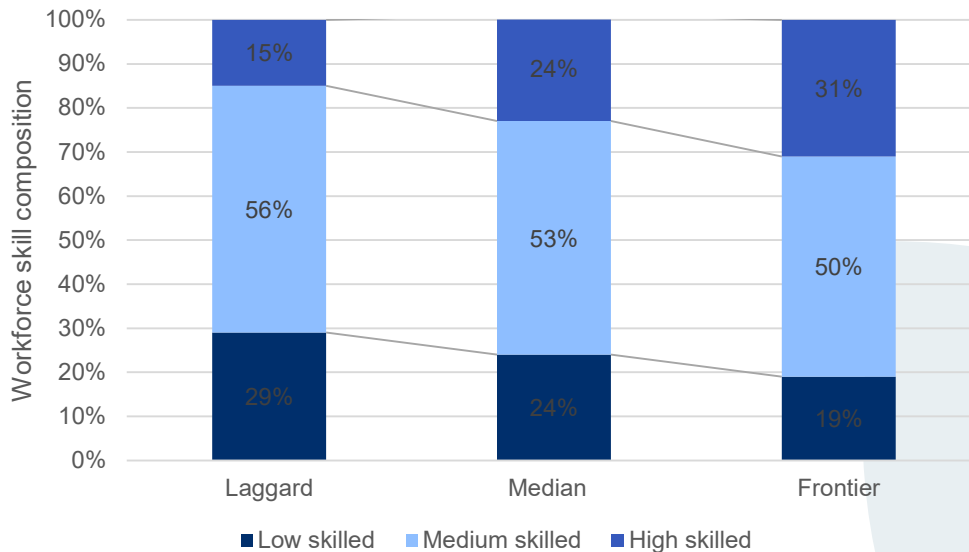

Lähde: Tilastokeskus, sijoittuminen koulutuksen jälkeen

Kokoaikaiset palkansaajat 2021

Tutkimuksen, koulutuksen ja yritysten pärjäämisen välillä on kohtalonyhteys

Työvoiman koostumus yrityksissä osaamistason mukaan. Tuottavimmat yritykset työllistävät enemmän korkeimmin koulutettuja (tohtorit, maisterit). Lähde: OECD, Criscuolo et al., 2021.

Kohti markkinaehtoista koulutusvientä

- EU/ETA-ulkopuolisten opiskelijoiden määrä kasvussa, lukukausimaksujen nettotulo on pieni
 - aloittajia nyt 5500 vuodessa.
 - Lukukausimaksunettotulo vuonna 2019-2020 n. 14 meur kun EU/ETA-ulkomaalaisia opiskelijoita n. 12 000
 - Voimakkaasti subventoitu ulkomaalaisten opiskelijoiden lisäys kilpailee tarjonnasta ja vähentää työmarkkinoille tulevia (pienempi osuus työllistyy Suomeen)
 - SiVM 19/2021: ”Ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden määrän lisääminen ei saa johtaa siihen, että samalla heikennettäisiin suomalaisten mahdollisuuksia aloittaa korkeakouluopinnot.”
- Maksut kattamaan koulutuksen täydet kustannukset

T&K-politiikalla tuottavuutta

- Julkisen TKI-rahoituksen lisäykset toimiin, joilla on mahdollisimman laaja vaikutus tuottavuuteen ja taloudelliseen kasvuun.
- Painotetaan yliopistojen perustutkimusta, ammattikorkeakoulujen soveltavaa tutkimusta sekä tutkijakoulutusta, jotta tarvittu osaavan T&K-henkilöstön lisäys voi toteutua.
 - ❑ Tutkijakoulutettujen määrän hidaskasvu heikentää T&K-panosten vaikuttavuutta. T&K-henkilöstön koulutustaso laskee väistämättä ainakin väliaikaisesti.

Vahvemmat perustaidot ja oppimisen tuki

- Oppimistulosten lasku pysäytetään. Lisätään opetustuntimäärää perusopetuksessa. Parannetaan erityisesti vieraskielisten lasten ja oppilaiden edellytyksiä riittävän suomen ja ruotsin kielitaidon saavuttamiseen oppimisen polun aikana.
- Perustaitojen oppimiseen panostetaan ja toimeenpannaan oppimisen tuen kokonaisuudistus varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen. Aikuisten perustaitojen vahvistamiseksi käynnistetään Perustaito-ohjelma.
 - Odotetaan kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun tuloksia.

Vahvemmat perustaidot ja oppimisen tuki

- Valmistellaan perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen pitkän aikavälin kehittämisen suuntaviivat. Valmistelu tehdään laajassa sidosryhmäyhteistyössä tutkittuun tietoon nojaten ja kansainvälistä yhteistyötä hyödyntäen.
- Sivistyksellisten perusoikeuksien yhdenvertainen toteutuminen turvataan maan kaikissa osissa ja molemmilla kansalliskielillä. Tämä tehdään vahvistamalla peruspalveluiden laatua ja sivistyksellisten oikeuksien toteutumista koskevia normeja, etu- ja jälkikäteisseurantaa ja –valvontaa sekä tukea ja ohjausta sekä kehittämällä rahoituksen määräytymisperusteita.

Lisää hyvinvointia ja osallisuutta

- Varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa toteutetaan valtakunnallinen hyvinvoinnin kehittämisohjelma.
- Toisella asteella ja korkeakoulutuksessa varmistetaan riittävä opintojen ohjaus sekä opiskelun ja opiskelijoiden tuki.

Vaikuttavammat rakenteet ja rahoitus

- Koulutuksen rahoitusta vahvistetaan, käyttöä tehostetaan ja kohdennetaan tarvittaessa uudelleen.
- Opetus- ja kulttuuriministeriön sektorin valtionosuudet keskitetään opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokkaan siten, että lainsäädäntö-, rahoitus- ja informaatio-ohjaus muodostavat hallinnollisesti yhdenmukaisen kokonaisuuden.
- Uudistetaan kasvatuksen ja koulutuksen palvelujärjestelmä vastaamaan ikäluokkien pientymisestä aiheutuvaa palvelutarvetta tuottavuuden, laadun ja saavutettavuuden varmistamiseksi.
- Selvitetään aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen siirtäminen työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalta opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle.
- Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan virastorakennetta uudistetaan Sivistyshallinto 2030-muutosohjelman mukaisesti siten, että nykyisten 11 viraston sijasta sivistyshallinto muodostuisi ministeriön lisäksi viidestä virastokokonaisuudesta.

Summa

I Osaamisen ja koulutuksen tilannekuva

- Laskua ja pysähtyneisyyttä kautta linjan, erittäin laaja moninkertainen koulutus.

II Suurimmat haasteet

- Osaamistason lasku, koulutustason heikko kehitys, koulutuksen tehoton kohdentuminen

III Ratkaisujen suuntia

- Perusopetukseen lisää vuosiviikkotunteja ja oppimisen tuki.
- Koulutustarjonnan kohdennuksen muutos, korkeakoulutuksen aloituspaikkalisäykset.
- T&K-rahoituksella riittävä tutkijakoulutus ja perustutkimus.

Kiitos